

Інновації у
проєктуванні
професійного
становлення
фахівців в
університетському
просторі

Збірник матеріалів конференції

Державний заклад «Південноукраїнський
національний педагогічний університет імені
К. Д. Ушинського»

Інновації у проектуванні професійного становлення фахівців в
університетському просторі

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
State institution "South Ukrainian National Pedagogical University
named after K. D. Ushynsky" (Ukraine) Department of Pedagogy
State scientific institution

Ukrainian Institute of Scientific and Technical Expertise and Information (Ukraine)
Ivan Zyazyun Institute of Pedagogical and Adult Education of the National Academy of Educational
Sciences of Ukraine (Ukraine)

Southern Scientific Center of the National Academy of Sciences and the Ministry of Education and
Science of Ukraine

Jon Kryange State Pedagogical University (Moldova)

Iliia State University (Georgia)

Higher School of Sports Education (Poland)

INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL
CONFERENCE

**«Innovations in the design of the professional
formation of specialists in the university space»**

Odesa – 2024

Інновації у проектуванні професійного становлення фахівців в
університетському просторі

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського» (Україна)

Кафедра педагогіки

Державна наукова установа

Український інститут науково-технічної експертизи та інформації (Україна)

Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна

НАПН України (Україна)

Південний науковий центр НАН і МОН України

Державний педагогічний університет імені Йона Крянге (Молдова)

Державний університет Іллі (Грузія)

Вища Школа Освіти У Спорті (Польща)

Збірник матеріалів
МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

**«Інновації у проектуванні професійного
становлення фахівців в університетському
просторі»,**

Одеса 2024

**Друкується за рішенням Вченої ради Державного закладу
«Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»
Протокол № 17 від 27 червня 2024 року**

Збірник наукових праць за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції *«Інновації у проектуванні професійного становлення фахівців в університетському просторі»* (Одеса, 20-22 травня 2024 року). Університет Ушинського, 2024. 220с.

Рецензенти:

Доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри філології Одеського національного морського університету
Тетяна Яблонська.

Доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри інноваційних технологій та методики навчання природничих дисциплін Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» ***Олександра Ордановська***

Надія ПОСТРИГАЧ

*доктор педагогічних наук, старший дослідник, старший
науковий співробітник відділу зарубіжних систем педагогічної
освіти і освіти дорослих,*

*Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені
Івана Зязюна НАПН України, Київ, Україна*

**ПРИХОВАНИЙ КУРИКУЛУМ У ТУРЕЦЬКОМУ
НАУКОВОМУ ДИСКУРСІ**

У багатьох розвинутих країнах і країнах, що розвиваються, з метою підтримки якості та професійного розвитку майбутніх учителів був впроваджений офіційний навчальний план навчання вчителів (the official teacher training curriculum, ОТТС). У межах ОТТС однією із найважливіших реалізацій, який учений Сенемоглу (Senemoğlu, 1993) визначає як серце педагогічної освіти, є *педагогічна практика*, яка головним чином зосереджується на набутті студентами кваліфікацій, необхідних для професії вчителя. Науковці Дарлінг-Хаммонд і Пост (Darling-Hammond and Post, 2000), а також Песке і Хейкок (Peske and Hauck, 2006) стверджують, що залежно від якості вчителів (високої чи низької), досягнення учнів зростають або знижуються. Однак результати навчання, отримані під час практики викладання, включають як ОТТС, так і прихований курикулум (hidden curriculum, НС).

Термін НС явно включає все, що вивчається за межами того, що вважається результатом ОТТС. Крім того, очевидно, що НС вказує на неписані результати навчання, які необхідні для успішного проходження ОТТС). Хоча НС має життєво важливе значення для професійного розвитку вчителів, на жаль, йому приділяється дуже мало уваги. Але, виходячи з педагогічної практики, визначення значущих результатів навчання в рамках НС також важливо для представлення корисної інформації для вдосконалення ОТТС. Визначити НС

як концепт дуже складно, оскільки на неї вплинуло кілька структур шкільного життя; крім того, в літературі його називають неписаним навчальним планом або іноді неявною (імпліцитною) освітою. Тому замість визначення НС як поняття більш інформативним буде визначення його рамок. НС включає все навчання учнів у школі, за винятком того, що навчання є похідним від запланованого та передбаченого навчального плану [2, с. 157-159].

Примітно, що у різноманітних дослідженнях турецьких науковців вивчався вплив НС на учнів (Adıay, 2011; Akbulut, 2011; Balboni та ін., 2015; Başar & Çetin, 2013; Bayanfar, 2013; Çobanoğlu & Engin Demir, 2014; Kuş, 2009), а також сприйняття вчителями та учнями процесу оцінювання (Tuncel & Demirel, 2017), проте можна сказати, що досліджень, які вивчають вплив НС на навчання учнів, відносно мало порівняно з дослідженнями формального навчального плану (Nami, Marsooli & Ашурі, 2014). У своїх взаємодіях зі своїми учнями вчителі свідомо чи несвідомо, або навмисно передають своїм учням різні повідомлення поза рамками офіційного курикулуму (ОС). У цих взаємодіях вчителі можуть передавати своїм учням такі повідомлення, як власні думки, ідеї, переконання, правила та очікування. Такі повідомлення, які виходять за межі ОС, який вчителі передають своїм учням, обробляються в рамках НС (Акрінар, 2014; Beydoğan, 2012; Çobanoğlu & Engin Demir, 2014). НС виражається як інформальний курикулум, в якому навчання відбувається в результаті досвіду учнів через неписані, цілеспрямовані або нецілеспрямовані дії та взаємодії, які чітко не зазначені в ОС (Demir, 2018).

На *мікрорівні* прихований курикулум виражається як інший вид навчального плану, на відміну від офіційного курикулуму, який є навмисним і визначеним системою освіти та закладом. Він більше схоже на практичний, у якому учителі

та учні отримують досвід. На додаток до багатьох факторів, таких як поведінка вчителів, ставлення та переконання, підходи, ціннісні судження, шкільний клімат і шкільні правила, модель взаємодії, сформована в результаті будь-якої події або взаємодії в класі, їх інтерпретація, сприйняття та реакції на нього також входять до сфери НС (Sambell & McDowell, 1998; Tezcan, 2003). Ставлення та поведінка вчителів у школі чи поза нею, які є різноманітними видами діяльності в рамках НС, зменшують вплив практики в ОС, але вони також можуть мати вплив, коли в учнів формуються певні ставлення та поведінка. Таким чином, у рамках НС учні можуть отримати позитивний чи негативний досвід навчання через різні ситуації та обставини (Akbulut, 2011; Beydoğan, 2012; Çobanoğlu & Engin Demir, 2014).

Учений Ахола (Ahola, 2000) розглядав такі аспекти НС, як навчання вчитися, навчання професії, навчання бути експертом і навчання гри, і хотів підкреслити, яких правил повинен дотримуватися учень, як він повинен поводитися та які стратегії вони повинні розвивати, щоб бути успішними в школі за допомогою навчальної гри. Науковець Bayanfar (2013) зазначає, що аспекти НС, що походять із соціального та фізичного середовища, мають позитивний або негативний вплив на підвищення академічної успішності учнів. З цієї точки зору, можна сказати, що для досягнення успіху учні отримали певні знання поза ОС та в межах НС. Вони розробили різні стратегії, які можуть підвищити їхній успіх у процесі оцінювання. У різноманітних дослідженнях вивчався вплив НС на учнів (Adıay, 2011; Akbulut, 2011; Balboni та ін., 2015; Başar & Çetin, 2013; Bayanfar, 2013; Çobanoğlu & Engin Demir, 2014; Kuş, 2009), а також сприйняття вчителями та учнями процесу оцінювання (Tuncel & Demirel, 2017), проте можна сказати, що досліджень, які вивчають вплив НС на навчання учнів,

відносно мало порівняно з дослідженнями формального навчального плану [1, с. 187-188].

Однією з проблем НС є те, що вчителі не можуть добре впоратися з ним (Alsubaie, 2015), оскільки це позитивно чи негативно впливає на поведінку та переконання учнів. Оздемір (Özdemir, 2018) у своєму дослідженні щодо оцінювання НС, яке він проводив з майбутніми вчителями, визначив, що їхні погляди на оцінювання процесу навчання та викладання були більш негативними, ніж інші підвіміри. Результат такої негативної оцінки кандидатів у вчителі був пов'язаний з їх невмінням застосовувати сучасні стратегії, методи та прийоми, які б активізували учнів у процесі навчання. Це підтверджує думку про те, що вчителі не можуть добре впоратися з НС. Ще одна ситуація, яка є не менш важливою, як і успішне структурування НС в класній практиці, - це співвідношення сприйняття вчителями НС. Останній є дуже ефективним у формуванні ставлення та поведінки учнів до взаємодій в школі, ставлення вчителів та адміністрації до себе, шкільного клімату, цінностей вчителів та навчального середовища, створеного школою. Таким чином, помічаючи приховані повідомлення про те, який досвід матимуть учні та як вони поводитимуться, учні та вчителі можуть виявити певні ситуації щодо важливості тих чи інших уроків та предметів (Çubukçu, 2012) [1, с. 195].

Отже, з'ясовано, що прихований курикулум явно включає все те, що вивчається за межами результату офіційного навчального плану, вказуючи на неписані результати навчання, які необхідні для успішного проходження офіційного курикулуму; він є дуже ефективним у формуванні ставлення та поведінки учнів до взаємодій в школі, ставлення вчителів та адміністрації до себе, шкільного клімату, цінностей вчителів та навчального середовища, створеного школою; допомагає учням та вчителям виявити певні ситуації щодо того, які уроки та предмети важливі тощо.

Проаналізовано, що на мікрорівні прихований курикулум виражається як інший вид навчального плану, на відміну від офіційного курикулуму, який є навмисним і визначеним системою освіти та закладом. Він більше схоже на практичний, у якому учителі та учні отримують досвід.

Виявлено, що до сфери прихованого навчального плану, окрім поведінки вчителів, ставлень та переконань, підходів, ціннісних суджень, шкільного клімату і шкільних правил, входять також модель взаємодії, сформована в результаті будь-якої події або взаємодії в класі, їх інтерпретація, сприйняття та реакції на нього тощо.

Таким чином, контекст прихованого курикулуму у турецькому науковому дискурсі має багато впливів: від розуміння індивідами інституційної культури та процесу соціальної адаптації до їхнього успіху в класах. З цієї причини вважається, що позитивне використання функцій прихованого навчального плану як у теоретичних, так і в прикладних курсах сприятиме адаптації майбутніх вчителів до професії, прийняттю ними професії та їх успіху в професії.

Література (References)

1. Demir M., & Et S. Z. The hidden curriculum traces in the process of evaluation in line with the views of teacher candidates. *Eurasian Journal of Teacher Education*. 2023. 4 (3). pp. 186-200.
2. Hurioğlu L., Efendioğlu A. Opening Black-Box of Teaching-Practice: Pre-service Teachers' Learning from the Hidden Curriculum Perspective. *Ilkogretim Online - Elementary Education Online*. 2021. 20 (1). pp. 157-171. URL: <http://ilkogretim-online.org>. doi: 10.17051/ilkonline.2021.01.020